

ROZHODČÍ A ROZHODOVÁNÍ

OBSAH

1. Role rozhodčího	3
2. Základní pravidla a co z nich plyne	5
3. Myšlenkové pochody rozhodčího	7
4. Hodnotové spory	11
5. Zpětná vazba	13

ROZHODČÍ A ROZHODOVÁNÍ

1. ROLE ROZHODČÍHO

Debata se neobejde bez rozhodčího – rozhodčí je totiž ten, kdo určí jejího vítěze. Role rozhodčího se však neomezuje na určení vítěze debaty. Pro cíle debatního programu je důležitější jeho role učitele (vzdělavatele). Tuto úlohu plní rozhodčí zejména tím, že poskytuje debatérům zpětnou vazbu: vysvětlí jim, proč debatu vyhrál jeden z týmů (a ne ten druhý) a především jim poradí, jak se v příštích debatách zlepšit a vyvarovat chyb.

Rozhodčí musí:

- být nestranný (zejména na debatách Debatní ligy nesmí rozhodčí rozhodovat tým, s nímž se na danou tezi připravoval. Totéž platí, má-li vztah k některému z debatérů),
- znát pravidla debaty
- orientovat se v debatované problematice (alespoň v rozsahu běžného všeobecného přehledu),
- být dobrým posluchačem – pozorně sledovat debatu a dělat si podrobné poznámky,
- chovat se vlídně a s úctou k debatérům, jejich trenérům i ostatním rozhodčím, ctít individuální přístup
- mít snahu a vůli vzdělávat sebe i ostatní (zejména debatéry),
- udržovat si svou kvalifikaci rozhodčího, sledovat změny pravidel a metodiky,
- být schopen sebereflexe,
- dbát o to, aby jeho rozhodnutí byla vždy jasně a srozumitelně odůvodněna.

„Jak budou rozhodčí dnes rozhodovat, tak se bude zítra debatovat!“

Rozhodčí navíc dbají o dodržování pravidel a etického kodexu. Rozhoduje-li debatu panel více rozhodčích, plní tento úkol jeho předseda v průběhu debaty.

ADK dbá o to, aby debaty soutěží Debatního programu Karla Poppera rozhodovali rozhodčí jednotně a se znalostí pravidel. Kdo se chce stát rozhodčím, musí dosáhnout

věku 18 let, absolvovat školení a složit akreditační zkoušku. Podrobnosti o akreditacích rozhodčích upravuje Akreditační řád.

2. ZÁKLADNÍ PRAVIDLA A CO Z NICH PLYNE

PRAVIDLO 1:

"V debatě vítězí tým afirmativní, jestliže na základě své argumentace obhájí debatovanou tezi. V debatě vítězí tým negativní, jestliže na základě své argumentace vyvrátí či zásadně zpochybní obhajobu teze afirmativní stranou." (Pravidla, bod 3.8 Vítězství v debatě)

Tedy:

Afirmace musí přinést do debaty nějakou argumentaci na podporu teze. Negace musí afirmativní argumentaci napadnout a snažit se ji vyvrátit. Nevývolá-li negace v debatě spor, nemůže zvítězit.

Role negativní konstruktivní argumentace: Je v debatě sekundární, hlavním úkolem negace je vyvrátit obhajobu teze. Pokud však negace přijde s vlastní argumentací, je povinností afirmace na ni reagovat (vyvracet ji). Negativní argumentace se započítává do výsledku debaty! (Bod 3.9 Pravidel)

PRAVIDLO 2

"Rozhodčí přisoudí vítězství vždy jen na základě toho, co debatéři řekli, případně na základě jejich mlčení k dané věci. Zásadně nedomýšlí, co asi říci chtěli." (závěr vycházející z bodu 3.8. Pravidel)

Tedy:

Rozhodčí se nesmí nechat ovlivnit svými specifickými znalostmi ani názory, natož svou představou o správném pojetí argumentace na danou tezi! Rozhodčí je před debatou tabula rasa a debatu rozhoduje z pozice normálního rozumného člověka. (viz bod 3.8 Pravidel)

PRAVIDLO 3

"Při rozhodování debaty se přednesená argumentace považuje za obhájenou, není-li vyvrácena (zpochybněna) protistranou. Rozhodčí však nepřikládají váhu argumentaci zjevně nepravdivé nebo irelevantní." (Bod 3.6 Pravidel)

Tedy:

- a) Rozhodčí zjistí, zda strany navzájem na svá tvrzení reagovaly (pokoušely se vyvracet tvrzení/argumenty protistrany).
- b) Nereaguje-li strana na tvrzení protistrany, prohrává daný spor! I výborně představený argument musí být po každém relevantním pokusu o vyvrácení znovu rehabilitován! Za rehabilitaci se ovšem nepovažuje pouhé zopakování toho, co již řekl předchozí mluvčí.
- c) Ke zjevným (evidentním) nesmyslům rozhodčí nepřihlíží. Zjevný nesmysl je takové tvrzení, které by za nesmysl považoval jakýkoli rozumný rozhodčí.

PRAVIDLO 4

"Argumentům, u nichž není z argumentace týmu zřejmý dopad na platnost (obhajoby) teze, nepřikládají rozhodčí váhu." (Bod 3.6 Pravidel)

Tedy:

- a) Obě strany mají u všech svých tvrzení/argumentů vysvětlit, jak dané tvrzení/argument podporuje/vyvrací tezi (její obhajobu). U návrhových a hodnotových tezí mají vysvětlit, jak daný argument povede k dosažení obecně akceptovatelné hodnoty/hodnot (resp. proč k dosažení této hodnoty nevede).
- b) Takovým vysvětlením není věta ("a proto <teze>") na konci každého argumentu. Dopad musí být logický!
- c) Argument, kterému chybí dopad (nebo tento dopad nedává logický smysl), je slabý! Dopad nemusí být explicitně vyjádřen, pokud je zřejmý. Vyjádřený dopad je však obecně silnější než implicitní.
- d) K vyvrácení argumentu nemusí stačit, pokud protistrana poukáže na to, že nebyl uveden dopad (pouze tím upozorňuje na to, že argumentace je slabá). Protistrana má ukázat, že argumentace tezi nepodporuje

(případně nepodporuje vymezenou hodnotu), nebo dokonce tezi/hodnotu poškozují.

- e) (Pravidla, bod 3.8) "Negativní tým nemusí nezbytně nesouhlasit se všemi body obhajoby teze. K vítězství v debatě mu stačí, prokáže-li, že obhajoba teze afirmativní stranou nemá dopad na platnost (resp. přijatelnost – pozn. aut.) teze (tzn., že tezi nepodporuje), popř. že tento dopad je negativní (tzn., že tezi ve skutečnosti popírá)."

PRAVIDLO 5

"Při určování vítěze debaty rozhodčí [...] přihlíží k váze argumentů v debatě přednesených." (Pravidla, bod 3.8.)

Tedy:

1. Nevyhrála-li jedna strana všechny argumenty, musí rozhodčí porovnat váhu jednotlivých argumentů – určit, které argumenty jsou podstatné (silné) a které naopak nedůležité (irelevantní, slabé). Přihlédne přitom k tomu, zda se k otázce váhy argumentů vyjádřili třetí mluvčí. Počet vyhraných argumentů nerozhoduje!
2. To se týká i případů, kde se v debatě objevilo více hodnot. V tom případě musí rozhodčí (na základě přednesené argumentace) porovnat, která z hodnot je pro tezi důležitější.

PRAVIDLO 6

"[...] musí jednotliví mluvčí obhajovat a rozvíjet argumentaci svého týmu a na podporu své strany v debatě vystupovat jednotně." (Pravidla, bod 3.4)

Tedy:

- a) Rozhodčí sleduje, zda si jednotliví mluvčí téže strany neprotiřečí. Argumenty, které si navzájem protiřečí, jsou slabé.
- b) K vyvrácení protiřečících si argumentů stačí, pokud na to protistrana poukáže. (viz bod 3.4 Pravidel)

Pozor! To, že je argument slabý (irelevantní), neznamená, že v konkrétní situaci nemusí být pro výsledek debaty rozhodující. Některé debaty se skládají ze samých slabých argumentů...

3. MYŠLENKOVÉ POCHODY ROZHODČÍHO

(Poznámka: Následující "pochody" představují analytický přístup k rozhodování debaty. Tento přístup lze doporučit u valné většiny debat, vždy je však třeba mít na mysli základní pravidlo 1 shora. Rozhodčímu se nesmí stát, že analýzou dospěje k absurdnímu výsledku – "pro stromy neuvidí les")

POCHOD PRVNÍ: VZNIKL V DEBATĚ SPOR?

Pokud spor nevznikl, vyhrává debatu afirmace. Negace se totiž nepokusila vůbec afirmativní linii vyvracet (srov. pravidlo 1 shora).

POCHOD DRUHÝ: VZNIKL SPOR O DEFINICI?

Pokud ano, a spor neskončil dohodou (obě strany trvaly na své definici), je třeba spor vyřešit (srov. Pravidla, bod 3.5) a určit relevantní definici.

POCHOD TŘETÍ: IDENTIFIKACE JEDNOTLIVÝCH SPORŮ

Rozhodčí podle svého záznamu debaty identifikuje jednotlivé spory v debatě, tj. jednotlivá tvrzení (argumenty) a reakce na ně. (srov. Pravidlo 2 shora)

V ideálním případě (správná struktura řeči) debatéři sami oznamují, na které tvrzení (argument) reagují. Pokud tomu tak není, je na rozhodčím, aby tvrzení/argumenty podle obsahu pospojoval. Pozor, jedna reakce se může vztahovat k více argumentům (srov. Pravidlo 4 bod 5).

Rozhodčí přitom ignoruje obsah přinesený v rozporu s pravidly (argumentace pronesená po vypršení časového limitu, nepoužitý materiál z křížových výsledků, nové body v rozporu se zákazem přinášení novot u N2, A3 a N3).

POCHOD ČTVRTÝ: VZNIKL U JEDNOTLIVÝCH TVRZENÍ SPOR? BYL DOVEDEN AŽ DO KONCE DEBATY?

Rozhodčí podle svého záznamu debaty zjistí, zda na sebe debatéři u každého sporu reagovali. Nebyl-li spor doveden až do konce debaty, vyhrává spor ta strana, která poskytla poslední relevantní reakci (tj. nezopakovala pouze to, co řekl předchozí mluvčí, nebo neuvedla zjevný nesmysl). (srov. Pravidlo 3)

Rozhodčí přitom přihlédně k roli 3. mluvčích, kteří již novou argumentaci nepřinášejí, ale měli by na základě dosud přednesené argumentace vysvětlit, proč jejich strana

v debatě uspěla (tj. obhájila/vyvrátila argument). Třetí mluvčí navíc mají kratší vymezený čas. Není proto chybou, pokud se nevyjádří k argumentu, který není pro výsledek debaty podstatný.

POCHOD PÁTÝ: VYVRÁTILA PROTISTRANA ARGUMENT?

U sporů dovedených až do konce debaty rozhodčí určí, zda byl argument vyvrácen, nebo zda si jej strana udržela.

Argument je vyvrácen, jestliže protistrana dokáže, že argument

- nepodporuje tezi (nemá na ni dopad nebo dopad nedává smysl),
- není prokázán (důkazy jsou nepravdivé nebo vůbec chybí), případně existují závažnější protidůkazy,
- vychází z chybných či nedokázaných předpokladů,
- nedává logicky smysl, popř. obsahuje logickou chybu,
- je z pohledu teze málo významný či zanedbatelný (má malou váhu),
- je vyvážen závažnějšími protiargumenty (protistrana musí dopady argumentu a protiargumentu výslovně porovnat!).

Pokud protistrana vyvrací argument více způsoby (např. napadne jak důkazy, tak dopad – tzv. *even if*), stačí k vyvrácení, je-li úspěšný alespoň jeden způsob.

Pokud je argument prokazován více důkazy (popř. zdůvodněními), nemusí k jeho vyvrácení stačit, jsou-li vyvráceny jen některé z důkazů (vysvětlení). V takovém případě musí rozhodčí zhodnotit váhu důkazů.

Lepší důkaz lze poznat podle toho, do jaké míry je:

- důvěryhodný, zvlášť pokud jde o zdroj: Jde o odborníka? Není zaujatý? Apod,
- nový: Zvlášť pro aktuální témata platí: novější důkaz = lepší důkaz,
- podstatný: Důkaz musí skutečně podporovat argument a debatér musí vysvětlit, jak,
- reprezentativní: Mělo by jít o většinovou situaci, nikoli o výjimku (zejm. u příkladů),
- identifikovatelný: Debatéři musí mít na debatě k dispozici zdroj důkazu (bibliografickou citaci, webový odkaz). Rozhodčí má právo si po skončení debaty

vyžádat přednesený důkaz (tj. plné znění článku včetně citace – viz bod 3.7 Pravidel).

Skutečnosti obecně známé (tj. takové, které jsou součástí všeobecného přehledu středoškolsky vzdělané osoby) se nedokazují (bod 3.7 Pravidel). Naproti tomu překvapivá tvrzení potřebují řádně dokázat!

K důkazům pouze fyzicky předvedeným rozhodčí nepřihlíží (bod 3.7 Pravidel). Důkazem nemusí být nutně fakt, nýbrž může jím být i logický rozbor (analýza: debatér vysvětlí, proč se věc musí logicky mít právě tak, jak tvrdí).

Při řádném použití pravidel by argument neměl skončit nerozhodně.

POCHOD ŠESTÝ: VÁŽENÍ ARGUMENTŮ

Nezískala-li jedna strana všechny argumenty, je třeba je navzájem poměřit – určit jejich váhu (Pravidlo 5).

Malou váhu mají (jsou irelevantní):

- argumenty, které nemají dopad na tezi, případně na vymezenou hodnotu, nebo taková hodnota chybí, ač teze je návrhová/hodnotová (Pravidlo 4),
- argumenty, které si navzájem protiřečí (Pravidlo 6).

Z relevantních argumentů by větší váhu měl mít argument, který:

- se týká hodnoty, která je pro tezi podstatnější (k posuzování hodnotových sporů viz kapitulu 4 níže),
- v kontextu debaty se dotýká rozhodujícího množství řešených případů/otázek,
- má intenzivnější dopad,
- v debatě mu byla věnována největší pozornost (neplatí za situace, kdy se debatěři většinu času baví o argumentu zjevně irelevantním),
- byl lépe vysvětlen (analyzován),
- přímo souvisí s tezí (k prokázání dopadu na tezi není třeba složitých úvah),
- byl vyhrán přesvědčivěji (např. byl jednoznačně prokázán).

Výše uvedená kritéria je třeba uplatňovat jako celek (jedno není a priori důležitější než jiné) a s přihlédnutím k obsahu konkrétní debaty!

Shora uvedené platí i tehdy, pokud linie afirmativní strany byla členěna jinak, než na věcné argumenty (např. u linie strukturované podle zúčastněných stran poměrujeme váhu těchto zúčastněných stran – stakeholderů). Vážení se uplatní i v plánové debatě např. v případě, kdy předmětem sporu bylo více výhod a nevýhod plánu.

POCHOD SEDMÝ: VÝSLEDEK DEBATY

Po zvážení jednotlivých argumentů rozhodčí určí, zda se afirmaci podařilo obhájit svoji argumentaci, nebo zda ji negace vyvrátila (viz pravidlo 1). Rozhodující je ve většině případů výsledek sporu o jednotlivé argumenty, poměřené jejich váhou. Výsledek debaty není dán poměrem vyhraných argumentů (sporů). Často se stává, že debatu vyhraje tým, který zvítězil ve sporu o nejpodstatnější argument, pokud ostatní spory nebyly pro debatu významné.

Shora uvedené se týká i případů, kdy je obhajoba teze členěna jinak než na věcné argumenty (např. podle zúčastněných stran). V úvahu však přichází i vyvrácení celé afirmativní obhajoby teze najednou jedním protiargumentem (např. vyvrácením předpokladu, na němž je postavena).

Obhájí-li si každá strana svoji konstruktivní argumentaci, vyhrává debatu afirmace, neboť základním úkolem negace je vyvrátit afirmativní obhajobu teze (srov. bod 3.8, 3.9 Pravidel). Součástí obhajoby teze afirmací je nicméně i vyvrácení negativní konstruktivní argumentace – v případě těsného výsledku souboje o afirmativní argumentaci může být spor o negativní argumenty pro výsledek debaty rozhodující.

V debatě na plánovou tezi rozhodčí zjistí, zda negace vyvrátila alespoň jeden z povinných článků řetězce plánové linie. Je-li tomu tak, přisoudí vítězství negaci. Afirmace vyhrává jen tehdy, pokud obhájila všechny čtyři články (problém, příčinu, plán a výhody). Negace vyhraje plánovou debatu také tehdy, jestliže prokáže, že problém vymezený afirmací nesouvisí s tezí (bod 3.8 Pravidel).

Rozhodčí musí vždy určit vítěze. Nerozhodný výsledek debaty u jednoho rozhodčího je nepřípustný!

Rozhoduje-li debatu jediný rozhodčí, nahrazuje podle Soutěžního řádu KPDP panel rozhodčích tak, že označí výsledek debaty za přesvědčivý nebo méně přesvědčivý (méně přesvědčivý výsledek potom odpovídá neshodě rozhodčích). Za méně přesvědčivý označí rozhodčí výsledek debaty tehdy, pokud debata dopadla tak těsně, že jiný rozumný rozhodčí by mohl legitimně dospět k závěru o vítězství druhé strany.

Pro přesvědčivost výsledku debaty není rozhodující poměr výsledků jednotlivých argumentů (není podstatné, že afirmace vyhrála jeden argument a negace dva, nýbrž zda má rozhodčí za to, že jiný sudí by váhu argumentů mohl rozumně posoudit tak, že by vítězství přiřkl druhé straně).

4. HODNOTOVÉ SPORY

Protože pravidla umožňují, aby se různé argumenty vztahovaly k různým hodnotám, nabývá na důležitosti schopnost vysvětlit, která z hodnot je v kontextu teze důležitější a která je důležitá méně. Vezměme např. tezi "Automobilům by měl být zakázán vjezd do historických center měst." Afirmace dokáže, že toto opatření zlepší životní prostředí, a negace stejně přesvědčivě vysvětlí, jak a proč zákaz poškozuje ekonomiku. V takové situaci nám nezbyvá, než se rozhodnout podle důležitosti diskutovaných hodnot – je podstatnější čisté životní prostředí, nebo výkonné hospodářství? Na to by nám měli odpovědět debatéři.

Vysvětlovat důležitost té či oné hodnoty, resp. zúčastněné strany, mohou a mají i řečníci A3 a N3. Jedná se o legitimní součást shrnutí, ve kterém debatéři vysvětlují rozhodčímu, na co se má při přemýšlení o výsledku zaměřit. Zároveň tím třetí řečníci získávají na důležitosti. Ještě více než v minulosti tedy platí, že shrnovací řeči je potřeba pečlivě poslouchat!

Podle čeho se ale pozná, která hodnota (či zúčastněná strana) je důležitější?

- a) **Relevance hodnoty v poměru k tezi.** Řekněme, že teze zní "Měli bychom rodičům umožnit domácí vzdělávání svých dětí" a afirmaci se podařilo dokázat, že takové opatření ušetří rodičům peníze za autobus a školní jídelnu (1. argument). Nepodařilo se jí však dokázat, že se zlepší úroveň vzdělání (2. argument) – negace naopak prokázala, že vzdělanost populace poklesne. V takové situaci má navrch negace, neboť vyvrátila relevantnější část afirmativní linie – teze se zabývá primárně otázkou, kdo má vzdělání vykonávat, nikoliv kdo ho má financovat.
- b) **Důležitost hodnot.** Lze ji rozebírat i obecně, tj. vysvětlovat, proč je zdraví (nebo svoboda, bezpečnost apod.) podstatné a proč bychom mu měli dávat přednost před hodnotami ostatními. Některé teze takovému střetu o hodnoty dávají velmi velký prostor, např. teze "*Měli bychom uvalit speciální daň na nezdravé potraviny.*" přímo volá po odpovědi na otázku,

jestli je důležitější (na obecné úrovni) svoboda nebo zdraví. Zatímco míru relevance té či oné hodnoty ve vztahu k tezi může rozhodčí v krajních případech (debatéři hodnoty neporovnali a rozdíl v relevanci jednotlivých hodnot je zjevný) vyhodnotit sám, filosofickou analýzu za debatéry dělat nemůže.

- c) **Intenzita dopadu.** Znatelný dopad je samozřejmě lepší, než dopad zanedbatelný.

Pro názornost uveďme příklad: Teze zní "*Hromadné sledování občanů bezpečnostními složkami státu je prospěšné.*" Afirmace vztahuje svou argumentaci k hodnotě bezpečnosti, negace zase k hodnotě soukromí. Týmy se shodnou na tom, že obě tyto hodnoty jsou relevantní, protože jejich střet je myšlenkovým jádrem teze. Afirmace i negace předvedou stejně silnou obhajobu "své" hodnoty – ukáží, proč jsou bezpečnost, resp. soukromí, obecně důležité. Afirmaci se však navíc podaří vysvětlit, že zatímco příspěvek k bezpečnosti je významný (provede dobrou analýzu toho, jak funguje práce bezpečnostních složek a proč je potřeba shromažďovat informace skutečně o všech telefonních hovorech, uvede příklady zmařených útoků atp.), omezení soukromí je relativně malé (nezkoumá se obsah hovorů a emailů, ale jen identita odesílatele a adresáta – nikdo se tedy nedostane k žádným citlivým detailům). Díky tomu v debatě zvítězí. Kdyby naopak negace prokázala, že sledování k bezpečnosti přispívá jen málo, ale zato citelně škodí našemu soukromí, zvítězila by ona.

5. ZPĚTNÁ VAZBA

Zpětná vazba je v debatách KPDP mimořádně důležitá – zejména zpětnou vazbou se totiž naplňuje vzdělávací cíl debaty. **Zpětnou vazbu poskytují rozhodčí v ústní i písemné podobě.** Ta ústní následuje obvykle bezprostředně po debatě. Písemná zpětná vazba – formou vyplnění listu rozhodčího (ballot) – je určena také těm účastníkům programu, kteří nemohli vyslechnout zpětnou vazbu ústní (zejména koučům). Debatérům doporučujeme pozorně zpětnou vazbu sledovat a přečíst si i list rozhodčího. Debatér, který ignoruje zpětnou vazbu, se nezlepší!

Zpětná vazba má dvě části, a to:

- a) **vysvětlení výsledku debaty.** Rozhodčí by měl analyzovat argumentaci obou týmů a vysvětlit, který z týmů zvítězil v jednotlivých sporech a jakou váhu přisoudil jednotlivým argumentům. Z toho potom rozhodčí dovodí, který tým v debatě podle jeho názoru zvítězil,

- b) hodnocení debaty a návrhy na zlepšení.** Rozhodčí by měl pochválit debatéry za to, co se jim v debatě povedlo, citlivě je upozornit na chyby, které v jejich výkonech odhalil, a navrhnout jim způsob, jak se těchto chyb do budoucna vyvarovat.

Vysvětlení výsledku debaty a hodnocení argumentace má rozhodčí striktně oddělit, aby debatéři nenabýli dojmu, že prohráli proto, že rozhodčí by sám argumentoval jinak, že jeden z debatérů nadměrně gestikuloval, apod.

Správná zpětná vazba je stručná, jasně strukturovaná, srozumitelná a přesvědčivá. Debatéři mají odejít z debatní místnosti s tím, že jim je jasné, proč rozhodčí přiřkl vítězství v debatě jednomu z týmů, a co mají do příště zlepšit. Totéž se týká i písemné zpětné vazby, která má být navíc dobře čitelná.

Dobrý rozhodčí přizpůsobí zpětnou vazbu průběhu a obsahu debaty – byl-li výsledek těsný, věnuje dostatek času/prostoru jeho vysvětlení, naopak u jednoznačné debaty výsledek zbytečně nerozpítává, nýbrž snaží se zejména prohrávšímu týmu napovědět. **Především u začátečnických týmů je třeba zpětnou vazbu formulovat citlivě a motivačně.**

Asociace debatních klubů, z.s.

U vinohradské nemocnice 2255/6,
Vinohrady, 130 00 Praha 3

debatovani.cz

Debatovani

debatovani.cz

Projekt podpořila Nadace OSF v rámci programu Active Citizens Fund, jehož cílem je podpora občanské společnosti a posílení kapacit neziskových organizací. Program je financován z Fondů EHP a Norska.

Iceland
Liechtenstein
Norway

| Nadace OSF

VÝBOR DOBRÉ VŮLE
Nadace Olgy Havlové

